And these are the judgments that you shall place before them:

² When you will buy a Hebrew servant,

בא אַ וֹאֵלֵה הַמִּשַׁפַּטִים

– אונקלוס –

אַנְאָלֵין דִּינָיָא דִּי תַסְדֵּר קֶדָמֵיהוֹן: בּאָרֵי תִוְבֵּן עַכְדָּא בַר יִשְׂרָאֵל א

הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עלמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, פת:). ואפי' ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל אל לו הקב"ה למשה, לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים

(א) ואלה המשפטים. כל מקום שנאמר אלה, פסל את הראשונים, ואלה, מוסיף על הראשונים (תנחומא ג; ש"ר ליג) מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני (מכילתא). ולמה נסמכה לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אלל האדם (מכילתא; טירובין נד:): לפניהם. ולא לפני גויים (גיטין המקדש [ס"ח המזכח] (שס): אשר תשים לפניהם. חמר

RASHI ELUCIDATED -

21.

1. בְּל מָקוֹם שֶׁנְּאֲמֵר – AND THESE ARE THE JUDGMENTS. אָלֶהיי הָמִשְׁפָּטִים – Wherever it says "these" in the Torah, פְּסֵל אָת הָרְאשׁונִים – it rejected that which has been stated previously. יַנְאֵלֶהי׳ מוֹסִיף עֵל הָרְאשׁוֹנִים – Wherever it says "and these," as it does here, it adds on to that which has been stated previously.¹ Thus, "and these" of this verse implies, מה הָראשונים מִּשִּינִי – just as those which have been stated previously, the Ten Commandments, are from Sinai, אף אַלוּ מִסִינָינ – so, too, these commandments that the Torah is about to state are from Sinai.² וְלָמָה נִסְמְכָה פֶּרָשַׁת תַּבֶּרְשַׁת מִוְבֵּח – And why was Mishpatim, the section that deals with judicial cases, juxtaposed with the preceding passage that deals with the Altar? לומר לְךְ שֶׁתְשִׁים סַנְהֶּדְרִין אֵצֶל הַמְקְרָשׁ – To tell you that you should place the Sanhedrin adjacent to the Beis HaMikdash.3

ם אָמֶר לוֹ הַקָּרוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה – THAT YOU SHALL PLACE BEFORE THEM. אָמֶר הָשִּׁר הָּאָשֶׁר הָּשִּׁים לִּפְנֵיהֶם – The Holy One, Blessed is He, said to Moses, א תַעַלָּה עַל דַּעְתְּךְ לוֹמֵר – "It should not occur to you to say, אֶשְנֶה לָהָם הַפֶּרֶק וְהַהַלָּכָה שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלשׁ בְּּעָמִים - 'I shall teach them the chapter and the law two or three times בְּמִשְׁנָתָה בְּמִשְׁנָתָה – until it is set in order in their mouths according to its format, i.e., until they have memorized it, וְאֵינִי מַטְרִיחַ עַצְמִי לַהָּבִינָם טַעֲמֵי הַדְּבָר וּפֵרוּשוּ – but I shall not trouble myself to make them understand the reasons of the matter and its explanation.''' יְּבֶּרְ נָאֶמֶר תִּשִּׁים לִפְנֵיהֶם – Therefore it says, "that you shall place before רפּשָׁלְחָן הָעָרוּךְ ומוּכָן לֶאֱכוֹל לִפְנֵי הָאָדָם — like a table that is set and prepared to be eaten from is placed before a person.6

ם בְּבְיהָם – Before them יְלא לִפְנֵי גוֹיִם – but not before non-Jews. – לִפְנֵיהֶם – Even if you know about a certain matter of law שָהֵם דָנִין אותוֹ בְּרִינֵי וִשְּׁרָאֵל – that [non-Jews] judge it according to the same legal principle as the law of Israel, אַל תְּבִיאָהוּ בְּעַרְבָּאוֹת שֶׁלָהָם – do not bring it to their courts, שהמביא דיני ישְרָאֵל לפני גוים – for one who brings legal matters of Israel before

^{1.} Shemos Rabbah 30:3; Tanchuma 3.

^{2.} Mechilta.

^{3.} Mechilta. Some editions (including the first printed edition) of Rashi read הַמְּקְרָש; others read הַמְּוְבָּחָ. Since Rashi's question involved the juxtaposition of the passages regarding the Altar and judicial cases, it is logical that his answer should speak of the Altar. Indeed, according to Tzeidah LaDerech, the word מַּמְקָרָשׁ is a copyist's error; מְּמְוְבֶּח is the correct version. However, Be'er Mayim Chaim states that Rashi could not have written תַּפְוְשָּת, for that would have pinpointed the location of the Sanhedrin in an area of the Courtyard where non-Kohanim are not permitted entry. By writing הַמִּקְרָש, Rashi means "in the Temple environs," an area that includes the entire Courtyard, even those areas that non-Kohanim are permitted to enter.

^{4. &}quot;Chapter" refers to the text of the Written Torah and "law" refers to the additional points in the Oral Torah. See Rashi to Eruvin 54b.

^{5.} The verse could have said, "that you shall teach them" (Rashi to Eruvin 54b).

^{6.} Mechilta; Eruvin 54b. The law should not be given to them in "raw" form. It should be understood by them to the point that they can "eat" from it, that it can be applied and used.

^{7.} Gittin 88b. The verse could have used the more succinct לְהֶם, ''to them,'' a form that appears elsewhere in the Torah with reference to giving laws (15:25). The use of the lengthier לְפֵנֵיהָם, ''before them,'' implies appearance before a court, "them" being the judges (see Ram-

מחלל את השם ומייקר שם ע"ז להחשיבה [ס"א להשביחה], (ויקרא כה:מו) בלקוח מן הגוי, אבל בלקוח מישראל ילא שנאמר כי לא כלורנו לורם ואויבינו פלילים (דברים לב:לא) בשש, ת"ל כי ימכר לד אחיד העברי [או העבריה ועבדך שש כשאויבינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם (תנחומא שם): שנים) (דברים טו:יב) לא אמרתי אלא באחיך (מכילתא): (ב) בי תקנה עבד עברי. עבד שהוא עברי. או אינו בי תקנה. מיד ב"ד שמכרוהו בגנבתו, כמו שנאמר אס אלא עבדו של עברי, עבד כנעני שלקחתו מישראל, ועליו הוא אין לו ונמכר בגנבתו (להלן כב:ב). או אינו אלא במוכר

אומר שש שנים יעבוד, ומה אני מקיים והתנחלתם אותם - עלמו מפני דחקו, אבל מכרוהו בית דין לא ילא בשש,

- RASHI ELUCIDATED non-Jews מְחַלֵּל אֵת הַשֵּׁם – desecrates the Name of God, מְחַלֵּל אֵת הַשֵּׁם – and accords esteem to the idol's name לְהַחַשִּיבָהּוּ – by attributing importance to it; שַּנְאֲמָר ,,בִּי לֹא בְצוּרֵנוּ בורֶם ואוּבִינוּ בּּלִילִים י as it says, "For their rock (their god) is not like our rock (our God), and yet our enemies judge us."² בְּשִׁאוּיְבֵינוּ בְּלִילִים — When we willingly let our enemies judge us ילעלוי יראַתם - it is seemingly testimony to the superiority of their deity.

2. בָּי תִקְנָה עֶבֶּר עִבְרִי – WHEN YOU WILL BUY A HEBREW SERVANT. This means עבר שָהוּא עָבְרִי – a servant who is Hebrew. אוֹ אַינוֹ אָלָא עָבְרוּ שֵׁל עָבְרוּ – Or perhaps this is incorrect, and the verse means only a slave belonging to a Hebrew, עבד בנעני שלקחתו מישראל – that is, a Canaanite slave bought from an Israelite, ועליו הוא אומר – and, about him, the Canaanite slave, it says, שַשׁ שָׁנִים,, יַעְבּדי "Six years he shall work." יַּעְבּדי הָתְנָחֶלְתָּם אֹתָם ". If so, to what do I apply the verse, "And you shall bequeath them"?5 בְּלְקוֹחָ מִן הָגוֹי – Perhaps I may apply it to one who was bought from a non-Jew, אֶבֶל בְּלָקוּחַ מִוּשְׂרָאֵל יֵצֵא בְּשֵׁשׁ – but [a Canaanite slave] who was bought from an Israelite should go free at the end of six years. בּלמוד לומר – To teach us otherwise, the ימבר לך אחיר העברי (או העבריה ועבר שש שנים),, – "When your brother, the Hebrew man (or the Hebrew woman), will be sold to you, (he shall serve you for six years,) and on the seventh year you shall set him free." Conclude from this verse that אַמָּרְהָי אֵלָא בָאַחִיךְּ – I did not say that a slave is freed at the end of six years except with regard to a slave who is your brother, i.e., an Israelite who is your servant.8

 $\square$ מַנָר בָּית דָּין - WHEN YOU WILL BUY מַנָר בָּית דָּין - from the hand of the court שַּמְכֵּרוּהוּ בָגַנָבָתוֹ sold him, the Hebrew servant under discussion, for his theft, פָמוֹ שֶׁנֶּאֲמֵר ,,אָם אֵין לוֹ וְנִמְכֵּר בִּגְנֵבָתוֹייּ – as it says, "If he does not have money to pay for that which he had stolen, he will be sold for his theft." אינו אַלָא בְּמוּכֵר עַצְמוּ מְפָּנֵי דְחָקוּ Or perhaps this is incorrect, and the verse speaks only with regard to one who sells himself because of his abject poverty, אַבָל מִכְרוּחוּ בֵּית דִּין לֹא יָצֵא בְּשֵׁשׁ - but if the court sold him, he should not go free at the end of six years. This argument can be

- 1. The text here follows the first printed edition and is the version preferred by Sefer Zikaron. Some editions read אָהַשְּבִּיחָה, "to praise it"; some editions pluralize one or the other of the two variant forms, either לְהַשִּׁבִּיחָם or לְהַשְּׁיבָם.
- 2. Deuteronomy 32:31. Their god is not like our God, so how can our enemies judge us as if their ethics are superior to ours? (Sefer Zikaron).
- 3. Tanchuma 3.
- 4. The question arises because the noun עֶבֶר is vowelized the same in both construct and non-construct forms. For example: עֶבֶר אַבְרָהָם (Genesis 24:34) is in the construct form and means "the servant of Abraham," but עבר משְבִּיל (Proverbs 17:2) is not in the construct form and means "a servant who is wise." If the phrase עבר is in the non-construct form. עברי an adjective that means "Jewish," and the phrase means "a servant who is Hebrew"; but if the phrase is in the construct form, then עָבֶר עִבְרִי is a noun that means "a Jew," and the phrase means "the servant of a Jew" (see Sefer Zikaron).
- 5. Leviticus 25:46. That verse speaks of Canaanite slaves who remain the possession of the family that owns them, to be handed down from generation to generation. Yet if our verse tells us that a Canaanite slave goes free at the end of six years, where would we find instances of Canaanite slaves who are bequeathed from generation to generation? To answer this question, Rashi will distinguish between two kinds of Canaanite slaves.
- 6. It could be argued that the verse regarding a Canaanite slave being bequeathed to one's heirs applies to a slave who was purchased from a non-Jew, while the verse regarding a Canaanite slave going free at the end of six years applies to a slave who was purchased from an Israelite.
- 7. Deuteronomy 15:12.
- 8. Mechilta. See Be'er Mayim Chaim for an explanation of why the term עַבְרִי, "Hebrew," is used in this verse, rather than the more common term נשראל. "Israelite."
- 9. Below 22:2.

he shall work for six years; and in the seventh he shall go to freedom, without charge. ³ If he shall come alone, he shall go out alone; if he is the husband of a woman, his wife shall go out with him. 4 If his master שֵׁשׁ שָׁנִים יַעַבִּד וּבַּשְׁבָעַת יַצֵא חנם: בּגַפּוֹ וִצָא אִם־בַּעַל אִשָּׁה הוא רְנִיצְאָה אִשְׁתְּוֹ עִמְוֹ: אִם־אֵדְנַיוֹ

אונקלום שׁתְּ שְׁנִין יִפְּלֶח וּבִשְּבִיעֵתָא יִפּוֹק לְבֵר חוֹרִין מַנָּן: גאָם בִּלְחוֹדוֹהִי יֵיעוֹל בַּלְחוֹדוֹהִי יִפּוֹק אִם בְּעֵל אִתְּתָא הוּא וְתִפּוֹק אִתְּתָה עְמֵה: רְאָם רְבּוֹנֵה

בגדו: בגפו יצא. מגיד שאם לא היה נשוי מתחלה אין רבו מוסר לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים (קידושין כ.): אם בעל אשה הוא. יסראלית (מכילתא): ויצאה אשתו עמו. וכי מי הכניסה שתלא, אלא מגיד הכתוב שהקונה בכנפו, שלא בא אלא כמות שהוא יחידי בתוך לבושו, בכנף עבד עברי חייב במזונות אשתו ובניו (שס; קידושין כב.): - RASHI ELUCIDATED

כשהוא אומר וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך (ויקרא כה:לט) הרי מוכר עלמו מפני דחקו אמור, ומה אני מקיים כי תקנה, בנמכר בבית דין (מכילתה): לחפשי. לחירות: (ג) אם בגפו יבא. שלא היה נשוי אשה, כתרגומו, אם בלחודוהי. ולשון בגפו,

refuted as follows: בְּשֶׁהוּא אַחִיךְ עָמָּךְ וְגִמְכֵּר לֶּךְייי - When it says, "When your brother will be poverty stricken with you, and be sold to you," הַרָי מוֹבֶר עַצְמוֹ מִפְּנֵי דָחְקוֹ אָמוֹר — you can see that one who sells himself because of his abject poverty has been discussed.2 וְמָה אֵנִי מִקְיָם ,,בִי יקְנֶה״ – If so, to what do I apply the phrase, "When you will buy . . ."? בְּנִמְכֵּר בְּבֵית דִּין – I apply it to one who is sold by the court.3

ם לְחָבְּשִׁי – To freedom. This word is a noun and is synonymous with – לְחָבוּת – to freedom. ל

3. שֶׁלֹא הָיָה נְשׁוּי אָשָׁה – If HE SHALL COME ALONE. שֶׁלֹא הָיָה נְשׁוּי אָשָׁה – That is, that he was not married to a woman at the time that he was sold into servitude.⁵ אם בַּלְחוֹרוֹהִיי – This word is to be understood as it is rendered by Targum Onkelos, "if by himself." וּלְשׁוֹן בְּגַפוֹ בִּכְנָפוֹ – The term שָלא בָא אֶלָא בְמוֹת שָהוּא – that he came as שורין – by himself, בְּנְבֵּף בְּנְבֵּף בְּנְבִּף – in his clothing, in the tail of his gar-

ר בְּנֵפּוּ יֵצֵא − HE SHALL GO OUT ALONE. מָגִיד שָׁאָם לֹא הָיָה נָשׁוּי מִהְחָלֶּה − This verse tells us that if [the servant] was not married at the outset of his term of servitude, אַין רַבּוֹ מוֹסֵר לוֹ שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית – his master may not assign to him a Canaanite slavewoman קרום עַבְרִים – from whom to

□ אָם בַּעֵל אָשָׁה הוא — IF HE IS THE HUSBAND OF A WOMAN. יְשְׂרָאֵלִית³ — An Israelite woman.

עמו עמו – HIS WIFE SHALL GO OUT WITH HIM. וְבִי מִי הַבְנִיסָה שֶׁתֶּצֵא – Who brought her in to the domain of her husband's master that she should have to go out? אָלָא מַגִּיִר הַבָּתוּב שֶׁהַקוֹנֶה עָבֶּר עִבְרִי – Rather, the verse tells us that one who buys a Hebrew servant עָבֶר עִבְרִי יבְבָּיו⁹ – is obligated with the duty of supplying the food needed by [the servant's] wife and children.9

1. Leviticus 25:39.

2. The passage in Leviticus states explicitly that it is dealing with one who sells himself because of abject poverty. It stands to reason that if a different book of the Torah discusses the laws of a servant, it is talking about a different sort of servant. It is generally only in the book of Deuteronomy that the Torah returns to subjects discussed earlier.

3. Mechilta.

4. The word לֵחֶפְשִׁי could have been understood as an adjective or an adverb - "He will go out free," or "He will go out freely." The at the end of the word points in this direction as it often indicates an adjective or an adverb. The ל prefix, however, indicates that חָפְשִׁי

should be understood as a noun, "freedom" (Mizrachi).

5. Kiddushin 20a.

6. The phrase "in his coattail" means "with nothing more than his clothes," and is an idiomatic expression for "alone" (Mizrachi).

7. Kiddushin 20a.

8. Mechilta. That is, the phrase alludes to the one who was his wife when he entered into servitude, not to the slavewoman assigned by his master (Mizrachi; Sifsei Chachamim).

9. Mechilta; Kiddushin 22a. Thus, the wife of the slave also leaves the master's domain in the sense that she is no longer provided for by him.

will give him a woman and she bears him sons or daughters, the woman and her children will belong to her master, and he shall go out by himself. 5 But if the servant shall say, "I love my master, my wife, and my children - I shall not go free"; 6 then his master shall bring him to the judges and shall bring him to the door or to the doorpost, יָתֶן־לָּוֹ אַשָּׁה וְיֵלְדָה־לָּוֹ בָנֵים אָוֹ בָגָות הָאשָה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה ׁלֵארּנֶּיהָ ַ וְהָנִּא יֵצֵא בִנַפִּוֹ: וָאָם־אַמְר יאמֵר הַ ַהַעָּבֶר אָהַבְתִּי אָת־אַדנִּי אֶת־ אִשְׁתָּי וָאֶת־בָּנֵי לְא אֵצֵא חָפִשִׁי: וֹהְגִּישׁוֹ אֵל־הַבַּלֵת אוֹ אֵל־הַמְּזוּזֶה

- אונקלוט

יָתֶן לֵה אִתְּתָא וּתְלִיד לֵה בְּנִין אוֹ בְנָן אִתְּתָא וּבְנָהָא תְהֵי לְרִבּוֹנָהָא וְהוּא יִפּוֹק בַּלְחוֹדוֹהִי: הּוְאָם מֵימֵר זֵימֵר עַבְרָא רָחֵימְנָא יָת רבּוֹנִי יָת אָתְתִי וְיָת בְּנָי לָא אָפּוֹק לְבַר חוֹרִין: יוֹיקרְבנֵּה רבּוֹנֵה לְקָרָם דִּיָנַיָּא וִיקּרְבנֵּה לְנָת דָשָׁא אוֹ לְנָת (נ״א דִילְנָת) מְוְוְתָּא

לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים. או אינו אלא ישראלית, (ה) את אשתי. השפחה: (ו) אל האלהים. לבית דין, ת"ל האשה וילדיה תהיה לאדוניה, הא אינו מדבר אלא בכנטנית לריך שימלך במוכריו שמכרוהו לו (מכילתא): אל הדלת שש אם הביאה סימנין יולאה (קדושין יד:) שנאמר אחיך העברי מ"ל ונסחה באזנו ובדלת (דברים טו:יז) בדלת ולא במזוזה.

(ד) אם אדניו יתן לו אשה. מכאן שהרשות ביד רבו למסור או העבריה (דברים טוניב) מלמד שאף העבריה יולאה בשש: (מכילתא), שהרי העבריה אף היא יולאה בשש, ואפילו לפני או אל המזוזה. יכול שתהא המזוזה כשרה לרלוע עליה,

RASHI ELUCIDATED

- 4. אָם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה IF HIS MASTER WILL GIVE HIM A WOMAN. מַבַּאן שֶׁהָרְשׁוּת בְּיַד רַבּוֹ From here there is a source for the law that his master has the right בְּנַעֵנִית - to assign him a Canaanite slavewoman לְהוֹלִיד מִמֶּנָה עֲבָדִים – from whom to father slaves. אוֹ אֵינוֹ אֶלָא בְיִשְּׂרְאֵלִית – Or perhaps this is incorrect, and the verse means only an Israelite woman? קלמוּד לוֹמֵר – To teach us otherwise, the verse says, ייָהָאשָׁה וִילָּדֶיהָ תִּהְיֶה לַארנֵיהָיי - "The woman and her children will belong to her master." בּהְנַעֲנִית מְדַבֵּר אֶלָא בִּרְנַעֲנִית – This can only be speaking about a Canaanite slavewoman,² שְהֶרֵי הָעֶבְרִיָּה אַף הִיא יוֹצְאָה בְשֵׁשׁ – for the Hebrew maidservant also goes out at the end of six years, אָפִילוּ לִפְנֵי שֵׁשׁ אִם הֵבִיאָה סִימָנִין יוֹצְאָה – and even before the end of six years she goes out if she brings forth signs of puberty,³ אָחִיךְ הָעַבְרִי אוֹ הָעַבְרִיָּהיִץ — as it says, "Your brother, the Hebrew man or the Hebrew woman." מְלַמֵּד שֶׁאַף הָעַבְרָיָה יוֹצְאָה בְשֵשׁ – מְלַמֵּד שֶׁאַף הָעַבְרָיָה יוֹצְאָה בְשֵשׁ – אַר This teaches us that even a Hebrew maidservant goes out at the end of six years.5
- 5. אָת אָשְתִּי MY WIFE. הָשְׁמְּט The Canaanite slavewoman. 6
- 6. אֶל הָאֱלֹהִים To court. יְּבֶרִיהְ שֶׁיִּמֶּלֵךְ בְּמוֹבְרָיוּ To the Judges. אָל הָאֱלֹהִים To court. יָּבֶרִיהְ שֶׁיִּמֶּלֵךְ בְּמוֹבְרָיוּ consult with his sellers שְּׁמְּכָרוּהוּ לוֹּפּ – who sold [the servant] to him. $^{\mathfrak s}$

ם יָבוֹל שֶׁתְּהֵא הַמְּזוּזָה בְּשֵׁרָה לִרְצוֹעַ עָלֶיהָ – TO THE DOOR OR TO THE DOORPOST. אָל הַבְּּלֶת אוֹ אֶל הַמְזוּזָה – One could think on the basis of this verse that the doorpost is a valid place upon which to bore the servant's ear. פּרִאָּןנוֹ וּבַדֶּלֶת״ – To teach us otherwise, **the Torah says, "And you** will put [the awl] into his ear and into the door,"9 בַּדֶּלֶת וְלֹא בַמְּזוּזָה – "into the door," but not

remains the property of the master.

^{1.} That is, a Jewish handmaiden - and the verse would be saying that the master would have the right to give his Jewish male servant a Jewish female servant.

^{2.} Mechilta.

^{3.} Kiddushin 14b. See Rashi to v. 11 below, s.v., וְיַצְאָה

^{4.} Deuteronomy 15:12. The verse concludes, "And he [or she] will work for you for six years.'

^{5.} Thus the state of "the woman and children belonging to the master" described in the verse cannot arise in the case of a Hebrew handmaiden. The woman referred to in the verse can only be a Canaanite slavewoman who

^{6.} The master can assign the Hebrew servant a slavewoman only if he already has a wife. Rashi explains that "my wife" of this verse can only mean the slavewoman, because love of his free wife would not be grounds for his wish to remain a slave (see Mizrachi).

^{7.} The word can also mean ''to God.'' See Rashi to 20:1 above.

^{8.} Mechilta. As Rashi mentioned above (v. 2), this passage discusses a servant who has been sold by the court because he could not repay what he had stolen.

^{9.} Deuteronomy 15:17. That verse describes in greater detail the process alluded to here.

The Gemara continues this theme:

to

豆

e

y

1-

5

2ar

ייבין וָהָבי בְּסֶף וַאַלהֵי בָּסֶף וַאַלהֵי וָהָבי – It is written: Do not make with Me gods of silver and gods of gold. ראלהַי בַּסֶף

יַהָא דְּלֹא עָבְדִי Does this mean to say that only gods of silver and gods of gold should not be made, יְאַלִי שָּרִי – but gods of wood are permitted? Obviously not! Why, then, does Scripture specify gods of silver and gold? אָמֵר רֵב אַשִּי – Rav Ashi said: אָמָר בְּשָׁרִיל בָּקָף – The verse refers to a judge that was appointed through a bribe of silver הַּבָּא בַּשְׁבִיל – and a judge that was appointed through a bribe of gold. (25)

The Gemara returns to the topic of punishment that is meted out to a judge who makes an erroneous decision:

רב בּי הָוָה אָתֵי לְבֵּי דּינָא אָמָר הְבּי הַנּי would say the following in reference to himself: בּרְעוֹת נְפְשִׁיה — Of his own will, [this man] is going to his death. – רְּבָּי בִּיתָיה לֵית הוּא עָבִיד — The duties of his household he does not perform while he is in the court, וְּיִיאָן — and in fact he returns to his house emptyhanded. – רְּלֵבִייִה עָבִיד – וּלְנֵאי שֶׁתְּהַא בִּיאָה בִּיצִיאָה Were that my return to my house be the same as my leaving it!

The Gemara cites another illustration of Rav's humility:
הריה בי הוי הוי אַמְבּרְרִי אַבְּתְרִיה — When [Rav] would see a crowd of scholars following him, אַמר וּאָלָה לַשְׁמֵּים שִׁיאוּ — he would say the following verses to himself: If his stature rises to the heavens etc. he shall perish forever like his waste etc. 1291

A similar practice:

Another teaching about the need for contemplation before issuing a verdict:

קּפָּרָא – דְּרָשׁ בַּר קּפָּרָא – Bar Kappara expounded: מָנָא הָא מִילְתָא קימרוּ רַבָּנַן – From where is it derived that which the Rabbis

Another teaching about judges that is derived from these verses:

ענְּיִון שְׁלֹא וִפְּטַע - R' Elazar said: עמַנּיון לְדְנִין שָׁלֹא וִפְּטַע - From where is it derived that a judge should not step over the heads of the holy people? $^{[35]}$ שַּנְאֲמֵר - As it is stated: Do not ascend on steps, יְסָאֵרָה הָמַשְלָה הַמִּשְׁבָּטִים – and next to that it is written: And these are the judgments, $^{[36]}$

The Gemara expounds the continuation of the last-mentioned verse:

"אָשֶׁר תִּשְׂנִם, — And these are the judgments that you shall place. אָשֶׁר תִּלְמִדֶּם מִיבְּעֵילִיה — It should have been "that you shall teach"! Why does the Torah use the verb "place"? אָמֶר רּצִּי הִינִיאָ בְּרַבִּי הִינִיא בְּר אִנָּא בִּר אִנָּא בִּר אִנָּא בַּר אִנָּא בַּר אַנָּא בּר אָנָא בּר הַנִּי בְּנִי הְנִיְא בָּר הַנִּי בְּרַ הִּנִיא בָּר אָנָא בּר הַנִּי בְּרַ הַנִּי בְּרַ הַנְּי בְּנִי הַנְיִינִי בְּר אַנָּא בְּרַ הַּנְי הַנִּיְנִי בְּרַ הַנְּי בְּרַ הַנְּי בְּרַ הַנְּא אָבָר הְבָּר הַנְּי בְּרִינְא אָבָר הְבָּר הַנְּיִג אְנָרְ בְּרִינְא אָבָר הְבָּר הַנְּיִנְ אַ בְּרַ הְנָא אָבָר הְבָּר הַנְּי בְּעִי בְּרַיְנְא אָבָר הְבָּר הַנְיִי בְּרִי בְּרִינְא אָבָר הְבָּר הַנְיִינִין בּרְ בִּי בְּנִי הַנְיִנְיוּ בְּכִּלְ הַנְיִי בְּיִלְ בְּרִינָא אָבָר הְבָּר הְנִי בְּעִבְּי בְּרִינְא אָבָר הְבָּר הַנְיִי בְּעִבְּי בְּרִי בְּבִי הַנְיִנְיִי בְּרִי בְּבִי בְּבִייְנְיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִייְנִין בְּעְרִ בְּרִ בְּיִר בְּיִבְּיִ בְּיִ בְּיִבְּיִי בְּיִ הְבִּי בְּבִי בְּבִי בְּיִבְייִנְין בְּעִבְּי בְּיִבְּעִי בְּבִּי בְּבִי בְּבִי בְּיִבְיִי בְּבִי בְּבִייִבְיִי בְּבִי בְּבִיי בְּבִייִ בְּיִבְּי בְּבִי בְּבִייִ בְּיִבְּי בְּבִי בְּבִייִ בְּבִּי בְּבִייִבְייִ בְּיִ בְּבִי בְּבִייִבְיִי בְּיִבְּי בְּבִיי בְּבִי בְּבִייִבְיי בְּיִי בְּבִי בְּבִייִבְיי בְּיִי בְּבִי בְּבִייִי בְּיִי בְּיִבְייִי בְּיִי בְּיִי בְּיִבְייִי בְּיִי בְּי בְּיִבְּייִבְיי בְּיִי בְּיִי בְּיִבְּיי בְּיִי בְּיִבְייִי בְּי בְּיִבְייִבְיי בְּיִי בְּיִבְּיִי בְּיִי בְּיִבְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִבְייִי בְּיִי בְּיִבְּייִי בְּיִי בְּיִבְייִי בְּיִי בְּיִי בְּיִבְּייִבְּיי בְּיִבְּי בְּיִבְּי בְּיִי בְּיִבְייִבְיי בְּיִבְיי בְּיִי בְּיִבְּייִבְּיִי בְּיִבְּייִי בְּיִי בְּיִי בְּיִבְּיי בְּיִי בְּיִבְּיי בְּיִי בְּיִבְּייִבְּיי בְּיִי בְּיִבְּיי בְּיִי בְּיִבְּיי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִיי בְּיי בְּייִבְּיי בְּייִי בְּיי בְּיִי בְּיי בְּיִי בְּייִבְיי בְּיי בְּיי בְּייִבְּיי בְּייִבְיי בְּיי בְּייִבְיי בְּיי בְּייִי בְּייִבְּיי בְּייִי בְּיי בְּייִבְּיי בְּייִבְיי בְּיי בְּיי

סעמ דרין

- 23. Torah scholars are compared to the Altar. Like the Altar, Torah scholars procure forgiveness for the people's sins and protect them from punishment (*Rashi*; see *Toras Chaim*).
- 24. Exodus 20:20.
- 25. The word אַלהִים (God) is used for judges see second paragraph of note 22.
- 26. If I err in judgment, I am liable to death (Rashi; cf. Maharsha). 27. I receive no remuneration (Rashi).
- A judge does not receive a regular salary. He is entitled only to compensation for the time that he could have spent performing some form of remunerative work (Maharsha).
- 28. Just as I left my home without sin, so should I return without sin. Rav prayed that he would not make an erroneous judgment for which he would be punished (Rashi; cf. Maharsha).
- 29. Job 20:6,7. Rav said this to avoid thoughts of haughtiness.
- 30. During the thirty days preceding a Festival, teachers would expound the laws of that Festival. Since [Mar Zutra Chasida] was old and walked slowly, his attendants would carry him upon their shoulders swiftly to his place so that the assembled public would not have to remain standing for long (Rashi; see Margolios HaYam).
- 31. Proverbs 27:24.

^{32,} See Avos 1:1.

^{33.} ${\it Exodus}$ 20:23. The Torah prohibits steps as a means to ascend the Altar.

^{34.} Ibid. 21:1. A person ascends steps more swiftly and forcefully than a ramp. Thus, the juxtaposition of the prohibition against using steps to a verse about judgments teaches that judgments should not be reached swiftly and forcefully but with care and deliberation (Rashi; cf. Maharsha)

^{35.} When students are sitting on the ground to hear a discourse, someone attempting to reach his place would look as if he were stepping over them. Here, R' Elazar prohibits a judge [and certainly students] from doing this, inasmuch as it is disrespectful to those who are seated (Rashi).

^{36.} The juxtaposition of this verse to a verse about judgments teaches that this prohibition applies even to judges (Rashi; see Klei Yahar to Exodus 21:1).

^{37.} The term מְשְׁיה, you shall place, is used to denote movable items, which can be "placed" (Rashi).

^{38.} A stick was used to beat those liable to Rabbinically prescribed lashes; a strap to apply Biblically prescribed lashes; a horn to pronounce an excommunication; and a sandal was used for the ritual of chalitzah (for the definition of chalitzah, see 2a note 17) (Rashi).

א ואלה המשפטים. הנה בפרשה של מעלה היתה האזהרה שלא תחמוד כל אשר לרעך, ואלה המשפטים אשר כם ידע האדם מה הוא כל אשר לרעך, אשר תשים לפניהם. שאין כהם עשה ולא תעשה כמו באזהרות הפרשה שלמעלה, אלא כשיקרה הצורך לשפוט ישפטו בוה האופן:

("AN)

(א) טעם ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, כי רצה להקדים להם המשפטים, כי כאשר היה בעשרת הדברות הדבור הראשון בידיעת ה', והשני באיסור ע"ז, חזר וצוה את משה כה תאמר אל כני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם (לעיל כ כב), שתזהירם אתה עוד שיתנו לכם למה שראו ויזהרו במצות האלו שצויתים, כי אתם ראיתם, כנגד דבור אנכי, ולא תעשון אתי כנגד לא יהיה לך, להשלים ענין ע"ז, ואלה המשפטים כנגד לא תחמוד, כי אם לא ידע האדם משפט הבית או השדה ושאר הממון יחשוב שהוא שלו ויחמדהו ויקחהו לעצמו, לפיכך אמר תשים לפניהם, משפטים ישרים ינהיגו אותם ביניהם, ולא יחמדו מה שאינו שלהם מן הרין. וכן אמרו במדרש רבה (שמות ל טו) כל התורה כלה תלויה במשפט, לכן נתן הקב"ה דינין אחר עשרת הדברות. וכן יפרש באלה המשפטים המשפט בעבודה זרה (להלן כב יט), ובכבוד האב (שם כא טו יו), והרציחה (שם כא יכ יר), והניאוף (שם כב יח), הנזכרים בעשרת הדברות:

A11/1 01/1C

אשר תשים לפניהם. טעס חומרו נלשון זה, הגם שרו"ל דרשו דרשות לריך לדעת פשען של דברים, ואולי כי להיות שיש חלקים בתורה שהם חובת גברא לדעת את אשר יעבודו, וזולת זה אינם בני ברית התורה, המשל בזה אם לא ידע שאפור לאכול טריפה הרי הוא אוכלה, וכן הדם וחלב, ובמלות עשה, פסח, מלה, ומרור, שביחת ימים המקודשים, הן אלה יתחייב לדעתם. ויש בחינה אחרת, כמו שחאמר דיני טוען ונטען, הלכות קידוש החודש, הלכות קרבנות, וכדומה, האמת כי חובת ידיעת החורה לכל איש ישראל, אבל לא יגרע מלדיק עינו (איוב לו ז) אם יחסר

ידיעתם, כל שיש בישראל גדולים שישפטו ויקדשו ויורו

משפטים לישראל. ונתחכם ה׳ לומר כאן אשר חשים לפניהם, לומר כי דינים אלו יתחייבו בשמיעתם כל איש ישראל, שוולח זה אין הקונה מכיר בשעת הקנין לדעת את אשר יקנה, וגם אין הנקנה יודע כי ה׳ שחררו אחר שש שנים לתבוע החובע, וגם השופטים לא ידעו כל קונה עבד, להודיעו כי חייב לשלחו, ולוה אמר אשר חשים לפניהם, כי משפט זה הוא מהמשפטים אשר לריכין לשום לפני כולם, ולזה תמלא שדיבר הכתוב בדרך נוכח, כי חקנה וגו', כי יודיע הדבר לכל קונה: ינוד ירצה, להסביר המצוח שחחקבל לכל, ולוה אמר אשר תשים לפניהם, פירוש הגם כי דבר זה יש בו חפרון הרצון, שהקונה עבדו ימהר לשלחו אחר שש שנים, חשים הדברים לפניהם כי מלוה זו לזכוח כל אחד מהם היא, כשיהיה עבד לא יעכוד בו לעולם, וכזה יתרלה בדבר, כי כל אחד יעריך הדבר שהוא לזכוחו ללד כי כל עברי הנחכר אינו אלא לצד דוחקו, או גנב ומכרוהו בית דין חה יסובבו העוני, ובאותו מלב כולם עשירים היו, ואין זה אלא לדבר המתגלגל וכל אחד ישים לפניו שאליו נוגע החסד, דלמא יחגלגל עליו הגלגל חהו זכום הוא לו:

לומר שתשים סנהדרין אצל המזבה. וא"ת דגם זה כשה למה סנהדרין אצל המובח ואין זה קשיא דהם שוים לגמרי דהמזבח הוא משים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים כי עליו מקריבין הקרבנות שנקרא קרבן על שהוא מסרב את האדם לבורא יתעלה והמזבת שעליו ההקרבה הוא שמשים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, וכן איתא במכילתא ולא תניף עליהם ברול מה האבנים שאינם רואים ואינם שומעת בשביל שמטילים שלום ביו ישראל לאביהם שבשמים אמרה תורה לא תניף עליהם ברזל המטיל שלום בין איש לאיש בין איש לאשתו בין עיר לעיר בין אומה לאומה על אחת כמה וכמה שלא תבא עליו פורענות, וכן המשפטים מטילים שלום בעולם, וכן אמרו במכילתא מה ראו דינין להקדים אותם לכל המצות שבתורה כשהדין בין אדם לחבירו תחרות ביניהם נפסק הדין שלום ביניהם נמצא כי המזבח והדין הם מתקשרים ועושים שלום בעולם כי צריך שלום בין ישראל לאביהם בשמים ואחר כך צריך שלום בין איש לחבירו נמצא הכל מקושר ובשביל זה היה המזבח ולשכת הגזית באמצע העולם כמו שדרשו שררך אגן הסהר זה לשכת הגזית כמו שהטבור באמצע גוף האדם כך לשכת הגזית

מאתדים ומקשרים הכל.

בעל המורים

באמצע העולם כי האמצע מקשר כל החלקים לפי שהוא באמצע נמצא המוכת ולשכת הגזית

מייח). וסמך אותם למזכח לומר כל המעמיד דיין הגון כאילו בנה א ואלה. נוטריקון וחייב אדם לחקור הדין (אכות פ"א מ"א): המשפטים. נוטריקון הדיין מצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט (סנהרין נ:): אשר. נוטריקון אם שניהם רוצים (שם): רשים. נוטריקון תשמע שניהם יחד מרברים (שם י:): לפניהם, נוטריקון לא פני נדיב יהדר (עיי שכועות ל.) התנכר מהם (שם). סמר משפטים לולא תעלה במעלות לומר הוו מתונין בדין. כלומר לא יעלו אלא ילכו במחון (סנהדרין ז:). מעלות בגימטריא מתונים. וסמך (משפטים לאלהי כסף לומר שלא ימנה דיין בשביל ממון (שם). וכתיב לעיל מיניה כי חרבך הנפת עליה שצריך הדיין לראות כאילו חרב מונחת לו על יריכו (שם). וסמך להקב״ה במעשה בראשית (שכת י.): ﴿ דינין לעכודה שהם מג׳ שהעולם עומד עליהם (אכות פ"א מ"ב

מזבת, היפך ממי שמעמיד את שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה אצל המזכח (סנהדרין ז:): ואלה המשפטים אשר. ס"ת מרה. שנצטוו על הדינין במרה (שם נו:): ואלה המשפטים אשר תשים. ס״ת מרמה. שאם יבא דין מרומה לפני הריין יחקור ויררוש כדי להוציאו לאמיתו (שבועוח ל.): המשפטים אשר. אלו מנעל שופר רצועה (סנהדרין ו:): אשר תשים לפניהם. בגימטריא דקדוקי התורה ודקדוקי סופרים (מרוש הגדול, ועיון מנילה יט:)[ויש בפסוק ה' תיבות לומר לך כל הדן דין אמת לאמיתו כאילו קיים ה׳ חומשי חורה, וכאילו נעשה שותף

tile. It is prohibited to sell him at a public auction where slaves are sold, but rather, he must be sold in a dignified manner.¹³

Although the Torah refers to the thief as a "slave," his master is not allowed to employ the term "slave" as a term of contempt. He must regard him as his brother. If In fact, according to Torah-law, the master must grant his Hebrew slave such excellent conditions that it may seem to the employer that he did not acquire a slave for himself, but rather a master! It is evident from the Torah that the "slave's" position is more than tolerable, for at the end of the six years of service, he may state (21:5), "I love my master . . . I do not want to go free."

Some of the Torah-laws concerning a Hebrew slave are:

- ☐ It is forbidden to give him lowly jobs to do such as washing his master's feet or putting on his master's shoes, even if these same jobs would willingly be performed by a son for his father or by a student for his teacher.¹6
- ☐ The master must share with his slave whatever food he has. If he eats white bread, he may not feed the slave dark bread. If he drinks wine, he may not give his slave water. If he sleeps on a good bed, he may not let his slave sleep on straw.¹?
- ☐ If the master had only one good loaf of bread or one cup of good wine, he must give it to his slave. If there is only one pillow, the master must give it to his slave and sleep on the ground himself.¹⁸
- ☐ If the slave had a certain profession before he entered his service, it is forbidden to ask of him to do any type of labor other than that which he is used to.¹⁹
- □ A Hebrew slave's service never exceeds six years from the date he was sold. After six years, he automatically goes free. If, during his period of service, the slave fell ill and his master incurred great expenses on his account, he nevertheless owes his master nothing when he leaves.²⁰

ני רמב"ם הלי עברים א, ב "י מכילתא" ני קרושין כב. "י מכילתא"י קרושין שם "י ירושלמי קרושין כב, רמב"ם הלי עברים א, ט"י מכילתא, רמב"ם שם א, ז"ב רמב"ם שם ב, יב

☐ If he enters the service while married, it is the master's duty to sustain his wife and children also.²¹

☐ If the slave is single, his master may not give him a Canaanite maid to live with in order to acquire new slaves as the result of their union.²²

☐ If he is married when entering the service, the master is allowed to give him a Canaanite maid in addition, with the object of raising the slaves for himself.

The Torah provides for a thief who is unable to make restitution in a most marvelous fąshion. Rather than locking him up behind prison walls and exposing his family to a fate of shame and starvation, Hashem places the thief in the circle of a Jewish family. His master not only takes care of the slave's needs but also of those of his wife and children. To make him aware of how low he has sunk, however, the master is allowed to give him a Canaanite maid, whose children remain in the master's possession. This is a type of marriage prohibited to a free Jew. It should make the thief aware of his self-inflicted degradation and give him an incentive to elevate himself so that the seventh year should free him not only from his physical bonds, but find him a spiritually free man as well, ready to reenter society as a full-fledged Jew.²³

The Slave who Volunteers to Remain in his Master's Service

If, after six years of service, the slave states (21:5), "I love my master, my wife, and my children, I will not go out free," then his master brings him to Bais Din. If he reiterates his refusal to leave in the presence of the Judges,²⁴ the master brings him to the door of his house (or someone else's house). The slave must stand next to the door while his master bores a hole through his right ear with an awl or some other type of instrument as a sign that he remains enslaved

Yovel-year.) Only then will he go free. until the beginning of the next Yovel-year.25 (Every fiftieth year is a

"Why do you wish to be a slave if the Torah-law granted you free site for this act so that passers-by should reprimand him, saying, post!" Futhermore, the door that leads to the street was chosen as the slave to a human master should be designated as such before a doorto become My servants. A Jew who thereafter volunteers to become a spared them in the merit of that mitzva in order that they should live Bnai Yisrael in Egypt placed blood upon their doorposts and lintels. I Hashem says, "During the Plague of Slaying the First-born, the What is the reason for performing the ceremony by the door?

Commandment and committed a theft!"27 Har Sinai, 'You shall not steal,' and yet the owner ignored the must be pierced. Hashem says, "Let the ear be bored, for it heard at It is for a similar reason that, of all his organs, it is his ear that

simple meaning, but on a deeper level, too. The p'sukim concerning the Hebrew slave constitute a guide for the life of a Jew: All the words of the Torah are true not only according to their

servants, says Hashem, speaking about the Jewish people whom He acquired as

ages sixty years, "Six years he shall serve," a man's active life is this world aver-

fulfill the mitzvos. departs from this world. He then becomes free of the obligation to "and in the seventh, he shall go free." After seventy years, he

"If he came in by himself," if he spent his life without Torah and

"he shall go out by himself," he will leave this world without

(which is termed a man's spouse), "If he is married," if, however, he occupied himself with Torah

> silver, nor pearls go along with him, but only Torah and mitzvos. him even after death. It is said that after a man dies, neither gold, nor "then his wife shall go out with him," the Torah will accompany

became great and raised students (who are considered like children), "If his master has given him a wife and she bears children," if he

but his motives in learning and teaching Torah were impure, "the wife and the children shall be his master's, and he shall go

out by himself," then he will leave this world without merits.

children,''' I occupy myself with Torah out of love for Hashem and "But if the slave shall say, 'I love my master, my wife, and my

he acquired. Even after death, he will go from strength to strength in raise disciples for the sake of Heaven, and, "I will not go out free," he will then never lose the Torah which

"And his master shall bring him close to Elokim," he will merit

perceiving the shechina, and "He shall bring him to the door," he will enter the gate of the

tzaddikim,

"or the doorpost," even in Gan Eden he will move from the door-

post of one Yeshiva to the next, hamaisim."28 "and he shall serve Him forever," at the time of techias

The Laws of the Hebrew Maidservant

house, but he still cannot meet his financial obligations, he may then sell into slavery a daughter who is under twelve years old.29 This girl given a special mitzva by the Torah to marry her. The Torah thus sold by Bais Din for theft.) The master of the house or his son was becomes a maid in a Jewish household. (A woman, however, is not provides for both the impoverished father and the daughter. If the If a man became poor and sold his possessions, his fields, and his